

zoetis™



TUNNISTATKO KOIRASI KIVUN

Perustietoa koiran kivusta ja sen hoidosta



Kivuton kaveri on onnellinen kaveri

zoetis™

SISÄLTÖ

- 1 YLEISTÄ KOIRAN KIVUSTA
MIKSI KOIRA ON KIPEÄ
KOIRAN KIPUMEKANISMEISTA
- 2 KOIRAN KIVUN TUNNISTAMINEN
- 3 KOIRAN KIVUN HOITO
LÄÄKEHOITO
 - Tulehduskipulääkkeet
 - Muut kipulääkkeetLÄÄKKEETTÖMÄT HOIDOT
KOTIKONSTIT KIPEÄN KOIRAN HYVÄKSI
- 4 KOIRAN KIPU – TOTTA VAI TARUA

YLEISTÄ KOIRAN KIVUSTA

Kuten ihminen, myös koira tuntee kipua. Koira ei pysty kuvailemaan kipuaan ja harvoin edes valittaa sen takia. Laumaeläimenä koira päinvastoin pyrkii peittämään kivun merkkejä.

Usein omistajan onkin yritettävä päätellä kipuilu koiran käyttäytymisen perusteella. Omistaja on koiransa kivun paras arvioija.

MIKSI KOIRA ON KIPEÄ

Jokainen koira kokee kipua jossakin elämänsä vaiheessa. Kipu voidaan jakaa *lyhytkestoiseen eli akuuttiin kipuun* ja *pitkäkestoiseen eli krooniseen kipuun*.

Akuutti kipu on yleensä helppo huomata. Sen oireet tulevat esiin nopeasti ja ovat siksi helposti havaittavissa koiran käyttäytymisessä. Akuutin kivun taustalla on usein kudusvaurio, esimerkiksi haava tai revähdykset. Myös leikkaukset aiheuttavat kipua. Akuutti kipu kestää pisimmillään muutaman viikon ja lakkaa itsestään, kun kivun aiheuttaja on poistunut.

Jos kipu jatkuu kuukausia, puhutaan *kroonisesta kivusta*. Krooniselle kivulle ei ole olemassa selviä ja tyypillisiä merkkejä. Merkit voivat olla hyvin pieniä muutoksia koiran käyttäytymisessä ja ilmestyä hitaasti. Joskus kipu on saattanut jatkua jo niin pitkään, että omistaja pitää koiransa kipuoireita normaalina käytöksenä. Koiralle kroonista kipua aiheuttavista sairauksista yleisimpiä ovat nivelrikko, ihotulehdukset, korvatulehdus ja kasvaimet.

Krooninen kipu ei niinkään ole merkki sairaudesta vaan pikemminkin sairaus. Se ei lopu itsestään, vaan sitä on hoidettava aktiivisesti. Pahimmillaan hoitamaton pitkäkestoinen kipu saattaa johtaa kiputunnon herkistymiseen. Tällöin normaalit, aiemmin kivuttomat ärsykkeet laukaisevat koirassa kipusignaalin, ja jo pelkkä kosketus saattaa tuntua kivuliaalta.

Tärkeää olisikin estää kivun kroonistuminen aloittamalla kivun tehokas hoito, ennen kuin kipu alkaa elää omaa elämäänsä.

AKUUTTI KIPU

**Oireet tulevat esiin nopeasti
ja ovat siksi helposti
havaittavissa koiran
käyttäytymisessä.**

KROONINEN KIPU

**Kroonisen kivun merkit voivat
olla hyvinkin pieniä muutoksia
koiran käyttäytymisessä
ja ilmestyä hitaasti.**

KOIRAN KIPUMEKANISMEISTA

KUDOSVAURIOKIPU

Kudosvauriokipua eli nosiseptista kipua esiintyy vammojen yhteydessä. Tyypillisiä nosiseptiivisiä kiputiloja ovat tulehdus, kudoksen hapenpuute ja kasvaimet.

SISÄELINKIPU

Sisäelinkipu eli viskeraalinen kipu on vaikeampi havaita kuin tuki- ja liikuntaelinten kipu. Lievä sisäelinkipu aiheuttaa vain käytöksen muuttumista. Voimakkaan sisäelinkivun seurauksena koira voi asettua epätavalliseen asentoon helpottaakseen vatsan alueen kipua. Sisäelinkipu voi johtua esimerkiksi vatsalaukun ja suolen limakalvon haavautumista.

HERMOVAURIOKIPU

Hermovauriokipu eli neuropaattinen kipu on kroonista kipua. Se voi johtua esimerkiksi selkäydinvamasta. Myös aavesärky on hermovauriokipua. Hermovauriokipu on usein monen eri tekijän summa.

TOP 5 ELÄINLÄÄKÄRIEN HOITAMAT KOIRAN KIPUTILAT



1. NIVELRIKKO
2. HAMMASSAIRAUDET
3. KORVASAIRAUDET
4. SELKÄYDINKANAVAN SAIRAUDET
5. KASVAIMET

Lähde: A. Bell, J. Helm, J. Reid. Veterinarians' attitudes to chronic pain in dogs. Veterinary Record published online July 15, 2014; doi:10.1136/vr.102352:1-7.

PSYKKINEN KIPU

Edellä mainittujen kipumekanismien lisäksi koirilla voi esiintyä psyykkistä eli psykogeenista kipua, jossa masennus, pelko ja avuttomuus voivat ylläpitää kipua.

IDIOPAATTINEN KIPU

Idiopaattinen kipu tarkoittaa, ettei kivun syy ole selvinnyt.

JOPA 20 % KOIRISTA SAIRASTAA NIVELRIKKOA



Yleisin koiran kroonisen kivun aiheuttaja on nivelrikko. Yleensä nivelrikko tulee esiin iäkkäämmillä koirilla, mutta normaaliin ikääntymiseen se ei kuulu. Nivelrikkoa voi esiintyä myös nuorilla koirilla. Yleisimpiä ovat polvi-, lonkka-, kyynär- ja olkanivelen sekä selän alueen nivelrikot.

Nivelrikkoon liittyvä kipua tulisi aina hoitaa, sillä se heikentää koiran elämänlaatua.

KOIRAN KIVUN TUNNISTAMINEN

Kaverin kipu ei välttämättä näy ulospäin. Jos ruoka ei maistu, läähätys on lisääntynyt tai leikkiin ei lähdetä enää yhtä innokkaasti, taustalla voi olla kipu. Koira ei itse pysty kertomaan kivustaan, joten omistajan on pyrittävä pääättelemään se käyttäytymisen muutoksista. Äkilliset muutokset huomataan aina helpommin kuin pikku hiljaa tulleet, ja hitaasti kehittyviä käyttäytymisen muutoksia saatetaan joskus tulkita esimerkiksi vanhuuden aiheuttamiksi.

Kuten ihmisillä, koirilla kipu on yksilöllistä ja eri asteista ja jokainen kokee kivun eri tavoin. Koiran käyttömuutoksia voi kuitenkin seurata ja kipua arvioida esimerkiksi **kipuasteikon** avulla. Muutoksia on hyvä seurata havainnoimalla seuraavia: liikkuminen, asento, olemus, ilme, ääntely, käyttäytyminen, syöminen ja juominen, virtsaaminen ja ulostaminen, painon muutokset ja turkin kunto.

	KIVUN ASTE 0	KIVUN ASTE 1	KIVUN ASTE 2	KIVUN ASTE 3	KIVUN ASTE 4
KÄYTTÄYTYMINEN	<ul style="list-style-type: none"> • Onnellinen, energinen • Kiinnostunut ympäristöstään • Vastaanottavainen, haluaa huomiota • Levossa rauhallinen 	<ul style="list-style-type: none"> • Hieman rauhaton • Häiriintyy helposti ympäristöstä • Vastaanottavainen, mutta omissa oloissa viihtyä 	<ul style="list-style-type: none"> • Olo jännittynyt ja epä mukava • Ei halua kommunikoida ihmisten kanssa, mutta tarkkaavainen ympäristöstä • Silmien kirkkaus hävinnyt • Ei vastaa kutsuun 	<ul style="list-style-type: none"> • Pelokas, levoton tai aggressiivinen • Välttää kontaktia ihmisten tai ympäristön kanssa • Voi nuolla, raapia tai purra kipeää aluetta 	<ul style="list-style-type: none"> • Tokkurainen, masentunut • Ei juuri reagoi ympäristöön • Keskittynyt kipuun • Haluaa maata, kävelee maksimissaan muutaman askeleen
ASENTO	<ul style="list-style-type: none"> • Normaali askellus ja seisonta 	<ul style="list-style-type: none"> • Normaali seisonta, mutta voi vaihtaa asentoa • Hieman hidastunut askellus 	<ul style="list-style-type: none"> • Epänormaali painon jakautuminen seisossa • Kohtalaisen hidastunut askellus • Voi olla rauhaton levossa 	<ul style="list-style-type: none"> • Epänormaali asento seisossa, vaihtaa asentoa • Ei kävellessä laske painoa kipeälle raajalle 	<ul style="list-style-type: none"> • Ei laske painoa kipeälle raajalle • Rauhaton levossa
KOSKETUSHERKKYYS	<ul style="list-style-type: none"> • Antaa koskettaa, ei lihasjännitystä 	<ul style="list-style-type: none"> • Pientä lihasjäykkyyttä • Antaa koskea mutta ei kipeään kohtaan 	<ul style="list-style-type: none"> • Pieni tai kohtalainen lihasjäykkyys • Antaa koskea mutta ei lähelle kipeää kohtaa • Vetää raajan pois koskettaessa kipeään kohtaan 	<ul style="list-style-type: none"> • Kohtalainen lihasjäykkyys • Sietää kosketusta mikä kohdistuu kauas kipeästä raajasta • Vastaa aggressiivisesti äännellen kipeän raajan kosketukseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Kohtalainen tai kova lihasjäykkyys • Ei siedä kosketusta • Ei anna koskea kipeään kohtaan

KOIRAN KIVUN HOITO

Kivuton kaveri on onnellinen kaveri. Kivun hoitaminen on syytä aloittaa heti diagnoosin selvittyä. Kuten ihmisillä, myös eläimillä kipu vaikuttaa elämänlaatuun.

Koiran kipua voidaan hoitaa sekä lääkinällisin että lääkkeettömin hoidoin. Koiran kivun hoito kuuluu aina eläinlääkärille, joka miettii parhaan hoidon tapauskohtaisesti. Eläinlääkärin kanssa on hyvä keskustella aina myös kivun lääkkeettömistä hoitovaihtoehdoista.

LÄÄKEHOITO

Koiran kipulääkityksen aloittamisesta, vaihtamisesta ja lopettamisesta päättää eläinlääkäri. Joskus sopivaa lääkettä joudutaan etsimään kokeilemalla useampaa eri vaihtoehtoa.

Krooninen kiputila vaatii usein kestäväää tai ainakin säännömukaista lääkohoitoa sekä seurantaa.

Tulehduskipulääkkeet

Valtaosalla koirista kivunlievityksen kulmakiveksi valitaan tulehduskipulääke, varsinkin jos kivun taustalla on tulehdussellinen sairaus, esimerkiksi nivelrikko. Tämä valinta on suositeltava siksi, että tulehduskipulääke lievittää kivun lisäksi myös elimistössä jylläävää tulehdusreaktiota.

Tulehduskipulääkkeet ovat tehokkaita ja hyvin siedettyjä kivunlievittäjiä.

Lääkkeitä käytettäessä kannattaa kuitenkin muistaa muutama nyrkkisääntö:

- Käytä koiralle vain eläimille tarkoitettuja tulehduskipulääkkeitä. Nämä ovat reseptivalmisteita.
- Annostuksessa noudatetaan eläinlääkärin antamia ohjeita.
- Annosta ei saa suurentaa eikä annostiheyttä lisätä.
- Kahta eri tulehduskipulääkettä ei pidä antaa samaan aikaan.
- Lääkitystä ei pidä lopettaa ilman eläinlääkärin ohjetta. Vaikka suurin parannus koiran voinnissa tapahtuu pian lääkkeen aloituksen jälkeen, monet tutkimukset osoittavat koiran kivun tason alenevan vielä jopa kuukausia lääkkeen aloituksesta.

Tulehduskipulääkkeissä on eroja, mutta teholtaan ja turvallisuudeltaan eläimille tarkoitettut lääkkeet ovat samankaltaisia. Erot tulevat annostuksissa (päivittäin tai kuukausittain annostelu) ja eri annosmuodoissa (tabletti, makutabletti, neste-mäinen lääke).

Tulehduskipulääkkeiden tyypillisiä haittavaikutuksia ovat vatsan ärsytys ja oksentelu. Jos haittavaikutuksia ilmenee, on lääkitys lopetettava heti ja otettava yhteyttä hoitaneeseen eläinlääkäriin. Sopivan lääkityksen löytymisessä saattaa mennä aikaa ja voit joutua kokeilemaan useita eri vaihtoehtoja ennen koirallesi sopivan lääkityksen löytymistä.

Jos koira tarvitsee säännöllistä kipulääkitystä, on koiran munuais- ja maksa-arvot hyvä tarkastaa ajoittain.

Muut kipulääkkeet

Keskushermostoon vaikuttavia kipulääkkeitä, kuten opioideja, käytetään silloin kun tulehduskipulääkkeiden kipua hillitsevä vaikutus ei yksin riitä tai kun tulehduskipulääkkeitä ei voida käyttää. Opioidit ovat voimakkaampia kipulääkkeitä kuin tulehduskipulääkkeet. Opioideja käytetään esimerkiksi vakavan, usein akuutin kirurgisen tai traumaperäisen kivun hoidossa. Opioidit vaikuttavat keskushermostoon ja saattavat aiheuttaa koiralla tokkuraisuutta.

Kipu herkistää kivun aistimiselle ja jatkuva kipuärsyke voimistaa kivun tuntemusta. Tämän vuoksi kroonisen kivun, esimerkiksi nivelrikon hoidossa käytetään tarvittaessa lääkkeitä, jotka vaikuttavat kivun aistimiseen keskushermostossa. Yleisimmin käytettyjä ovat amantadiini ja gabapentiini.

MUISTA NÄMÄ TURVALLISUUS- SÄÄNNÖT



- **MAKUTABLETIT HELPOTTAVAT LÄÄKKEEN ANTOA KOIRALLE. SÄILYTÄ TABLETIT POISSA KOIRAN ULOTTUVILTA.**
- **IHMISEN KIPULÄÄKKEET EIVÄT SOVI KOIRALLE. VARSINKIN IBUPROFEENI ON KOIRALLE VAARALLINEN.**
- **SUURIN OSA KOIRAN KIPULÄÄKKEISTÄ EI SOVI KISSALLE.**

Lääkkeettömät hoidot

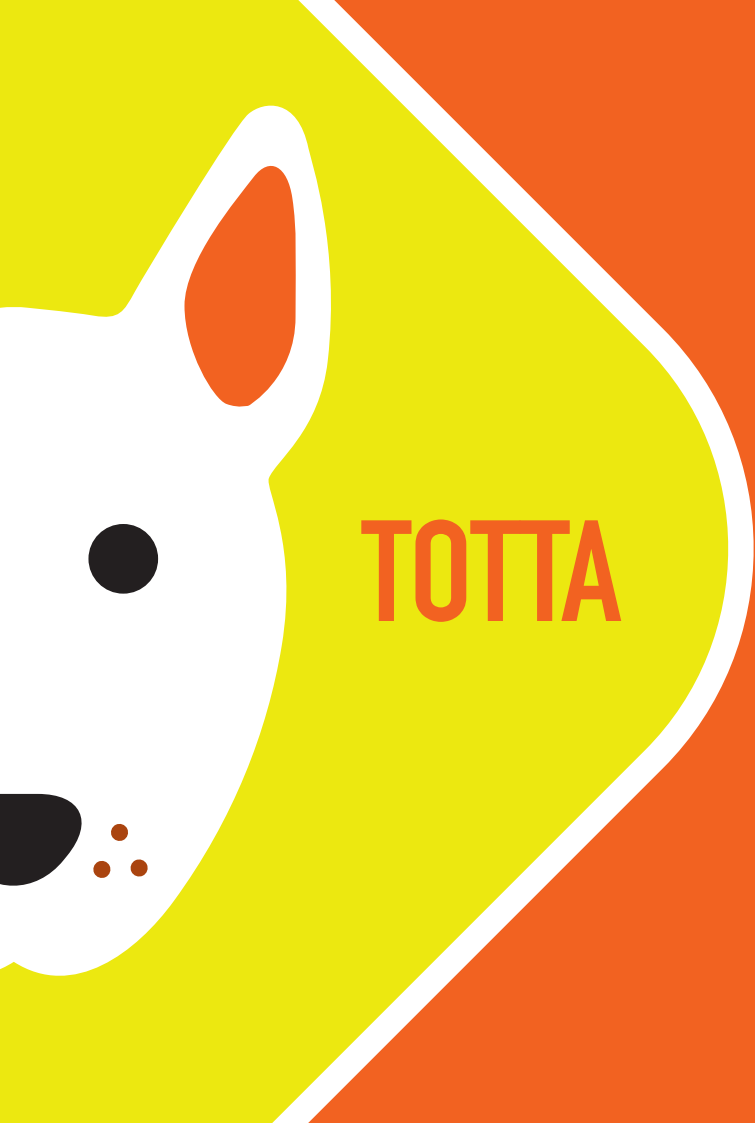
Lääkehoidon lisäksi eläinlääkärisi voi suositella koirallesi erilaisia lääkkeettömiä hoitoja, joista saattaa olla apua kivunlievityksessä. Näitä ovat mm:

- erityisruokavalio
- ravintolisät, kuten ruston rakennusaineita sisältävät ravintolisät ja omega-3-rasvahappolisät
- fysioterapia
- hydroterapia
- hieronta
- akupunktio
- laserhoidot
- vyöhyketerapia

Kotikonstit kipeän koiran hyväksi

Kroonisesti kipeää koiraa voi auttaa muun muassa seuraavin toimenpitein:

- Huolehdi koirasi painosta. Ylipaino on iso riskitekijä varsinkin nivelrikkoo sairastaville koirille.
- Kiinnitä huomiota liikuntaan. Rauhalliset, usein toistuvat lenkit talutushihnassa soveltuvat parhaiten kivusta kärsivälle koiralle.
- Pehmeä makuualusta vähentää kipeään kohtaan kohdistuvaa painetta.
- Ruokailua helpottamaan voit hankkia korotetut ruoka- ja juoma-astiat sekä maton tai muun liukuesteen koiran tassujen alle.
- Voit peittää liukkaita lattiapintoja matoilla.
- Vältä koiran turhaa kävelyttämistä portaissa. Voit estää koiran kävelyn portaissa turvaportin avulla.
- Voit helpottaa koiran siirtymistä autoon erityisten ramppien avulla.



TOTTA

VÄITE

**KIVULIAS KOIRA
VALITTA AINA**

VÄITE

**KIVULIAS KOIRA
EI JUOKSE TAI
OLE LEIKKISÄ**

VÄITE

**KIPULÄÄKKEITÄ EI
KANNATA ANTAA, KOS-
KA NE AIHEUTTAVAT
HAITTAVAIKUTUKSIA**

VASTAUS

VÄÄRIN

Koiranomistajat luulevat usein ettei heidän koirallaan ole kipuja, koska koira ei valita. Koira ei kuitenkaan äänтеле, jos sillä on kroonista kipua tai särkyä.

VASTAUS

VÄÄRIN

Monilla koirilla on niin vahva toimintavietti, etteivät ne välitä sillä hetkellä kivusta. On omistajan vastuulla seurata lemmikin kokonaisvaltaista käytöstä.

VASTAUS

VÄÄRIN

Kipua tulee aina hoitaa. Jos yksi lääke ei auta tai aiheuttaa haittavaikutuksia, kannattaa kokeilla muita vaihtoehtoja. Kivun hoitoon voi myös kokeilla lääkkeettömiä vaihtoehtoja.

VÄITE

KYLLÄ ELÄINLÄÄKÄRI
TUNNISTAA AINA
KOIRAN KIVUN

VÄITE

KOIRAN KIPUA
TULEE AINA HOITAA

VASTAUS

VÄÄRIN

Eläinlääkäri näkee koiraa vain muutamman tunnin vuodessa — omistaja on koiransa kivun paras arvioija. Myös koiran vastaanotolla kokema pelko voi vaikeuttaa kivun arvioimista.

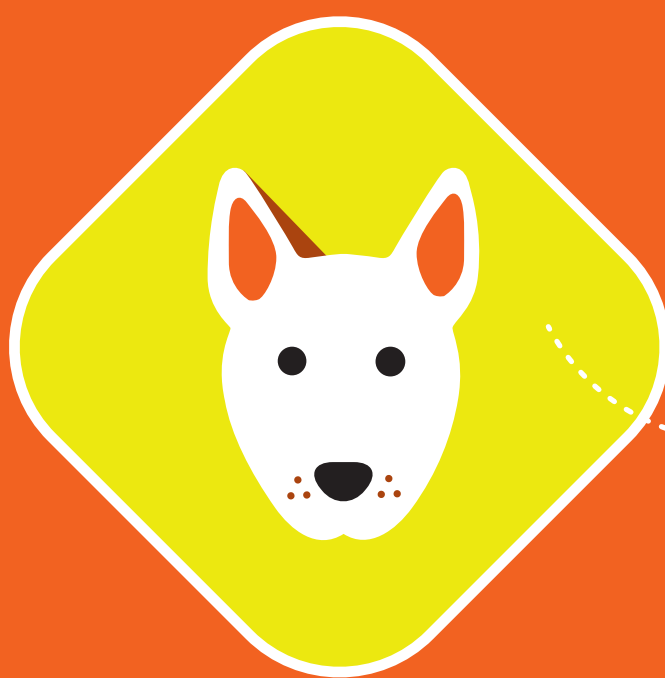
VASTAUS

OIKEIN

Koiran käyttäytymiseen vaikuttava kipu on aina hoidettava. Myös kipuepäily on tutkittava. Koira tuntee kipua niin kuin sinäkin.

VAI
TARUA





MUISTA, ETTÄ ENNALTAEHKÄISY ON AVAINASEMASSA KOIRAN
TERVEYDENHOIDOSSA. KOIRA OLISI HYVÄ VIEDÄ ELÄINLÄÄKÄRILLE
TERVEYSTARKASTUKSEEN VÄHINTÄÄN KERRAN VUODESSA.

zoetisTM

ZOETIS FINLAND OY TIIETOKUJA 4 00330 HELSINKI 09 430 040 WWW.ZOETIS.FI

ZOETIS 03/2015